

Meta Lah

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

meta.lah@ff.uni-lj.si

DOI: 10.4312/vestnik.8.269-270

JEZIČNICA

Uri, Helene (2016): *Jezičnica*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. ISBN: 978-961-237-857-8, trda vezava, 156 strani, 21,90 €.

Jezičnica norveške avtorice Helene Uri je v izvornem jeziku izšla leta 2008. Slovenski prevod je pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete izšel letos; besedilo je prevedel Darko Čuden, uredil Vojko Gorjanc, avtorice obeh poglavij, namenjenih slovenščini, so Monika Kalin Golob, Nataša Gliha Komac in Nataša Logar. Izvirne ilustracije je prispeval Lan Seušek.

V prvih treh poglavjih najprej spoznamo, za kaj uporabljamo jezik, preštejemo jezike, ki se jih govori po svetu in izvemo nekaj o jezikih z velikim in majhnim številom govorcev ter zapisanih in nezapisanih jezikih. V tretjem poglavju je govora o podobnostih in razlikah med različnimi jeziki; na primer o skladenjskih vzorcih, fonemih in številu spolov v posameznih jezikih.

Četrto poglavje je namenjeno govorjenemu jeziku. Izvemo nekaj več o fonemih, pa tudi o pravilih in predpisih pri govorjenju; na primer o premorih med govorom in prekinjanju drugih govorcev. Peto poglavje opisuje govorico telesa; avtorica omeni glas, kretnje, primerno razdaljo med govorniki v različnih kulturah, pa tudi zardevanje in širjenje zenic, kadar nam je kdo všeč. Naslednje poglavje nas uvede v različne abecede po svetu, z začetkom pri Sumerjih, Egipčanih in Feničanih. Poglavje *Fantje, punce in jezik* je namenjeno razlikam v govoru med moškimi in ženskami, pa tudi temu, kako opišemo moške in ženske, na primer tipično ženske ali moške poklice. Osmo poglavje je, kot nakazuje že naslov *Sračje gnezdo, pasja radost in spolzka jegulja*, namenjeno podobam v jeziku. Avtorica opiše, kako se izražamo, kadar vzrojujemo in kako lahko prijazno in manj prijazno preklinjamo, govora je tudi o slengu. Naslednji dve poglavji sta namenjeni zgodovinskemu pregledu; v devetem najdemo nekaj možnih razlag o začetku govora, v desetem pa o razvoju jezikov. Bralec se bo poučil o tem, kako so se različni jeziki razvili iz indoevropskega jezika, izvedel pa bo tudi marsikaj o podobnostih med posameznimi jeziki.

V enajstem in dvanajstem poglavju se slovenske avtorice posvetijo materinščini, najprej razvoju jezika, nato pa, v poglavju *Hitrih nog naokrog po Slovenskem*, narečjem in govorom. V tem poglavju najdemo tabelo s številom govorcev posameznih maternih

jezikov v Sloveniji, pa tudi opis položaja slovenščine in Slovencev v Italiji, Avstriji, na Madžarskem, na Hrvaškem in drugod.

Trinajsto poglavje je posvečeno izposojenkam. Ker se ponavadi govori le o izposojenkah iz angleščine in kvečjemu še iz nemščine ali bližnjih (južno)slovanskih jezikov, se bo zanimivo naučiti nekaj o izposojenkah iz – v mislih in času bolj oddaljenih – jezikov, kot so latinščina, grščina in arabščina. Avtorica nadaljuje s poglavjem o izvoru imen. Tudi to poglavje je prevajalec prilagodil slovenskemu bralcu, avtorica recenzije je, na primer, svoj priimek našla med tistimi, si sledijo poimenovanju po narodnostni ali pokrajinski pripadnosti, daljšo obliko svojega imena pa razloženo kot “biser” na strani 111.

Petnajsto poglavje govori o jezikovnih pravilih in normah ter institucijah, ki za jezik skrbijo v Sloveniji in drugod po svetu. Omenjeni so tudi jezikovni korpusi. O tem, kako govorijo dojenčki in razvoju jezika pri dojenčkih in malčkih, se bomo učili v naslednjem poglavju. Zanimivi so primeri o tem, kako malčki izgrajujejo jezik in spoznavajo jezikovna pravila. Sedemnajsto poglavje je namenjeno možganom, tudi tistemu, kar se v njih dogaja ob različnih poškodbah in boleznih. Predzadnje poglavje opisuje sporazumevanje živali, zadnje pa je posvečeno znanosti o jeziku. Osrednja figura poglavja je profesor Lojze, ki v obliki odgovorov na vprašanja avtorice pojasnjuje, kaj je jezikoslovje, s čim se ukvarja jezikoslovec in kaj je v tem poklicu najbolj zanimivo. Tik pred koncem knjige najdemo še seznam *samih finih besed*, seznam ved, na področja katerih posegajo posamezna poglavja; tu najdemo pragmatiko, leksikologijo, primerjalno jezikoslovje, fonetiko in fonologijo, paleografijo, sociolingvistiko, diahrono lingvistiko, dialektologijo, etimologijo, onomastiko, psiholingvistiko in nevrolingvistiko.

Pohvaliti moram zanimivo in duhovito pisanje avtorice Helene Uri, nič manj pa ni omembe vreden vložek slovenskih sodelavcev; odlični prevod Darka Čudna, uredniško delo in priredbe besedila Vojka Gorjanca, besedilo obeh poglavij, namenjenih slovenščini, avtoric Monike Kalin Golob, Nataše Glihe Komac in Nataše Logar. Knjiga ne bi bila tako zanimiva, če ne bi bila lepo oblikovana (tehnično jo je uredil in oblikoval Jure Preglau) in ne bi vsebovala izvirnih ilustracij Lana Seuška. Glede na število vpletenih avtorjev, bi lahko torej rekli, da je knjiga tudi pol slovenska.

Jezičnica je knjiga, ki o resnih rečeh govori na zabaven in duhovit način in v jeziku, ki bo pritegnil tudi bralce, ki jih je sicer težje pritegniti – najstnike. Knjigo bodo z zanimanjem vzeli v roke vsi tisti malo starejši bralci, ki jih zanimajo jeziki in jih zabava obračanje besed; prav pa bo prišla tudi učiteljem materinščine in tujih jezikov, saj bodo z njeno pomočjo veliko lažje razložili zapletene pojme. Knjigo bodo lahko uporabili kot motivacijo, saj bodo z njo pritegnili tiste otroke, ki jih jeziki zanimajo, pa tudi tiste, ki jih še ne – ob branju bodo lahko razpravljali o različnih jezikovnih pojavih in o jeziku samem. Sama sem že dolgo iz najstniških let, pa sem knjigo prebrala na dušek. Ob branju sem se ves čas spraševala, zakaj podobne knjige ni bilo na razpolago, ko sem bila sama najstnica. *Jezičnica* je pač *kul* knjiga.